

SPOR KÖŞE YAZARLARININ OKUYUCUYA YANSITTIĞI GÖRÜŞLERİN BİR ANALİZİ

Suat KARAKÜÇÜK *
İ. Fatih YENEL*

ÖZET

Araştırmanın amacını spor köşe yazılarının içerdiği mesajların olumlu-olumsuz açılardan analizinin yapılması ve yazı konularının branşlara göre dağılımının belirlenmesi oluşturmaktadır. Araştırmada Hürriyet, Milliyet, Foto-Maç, Sabah ve Radikal gazetelerinin 24 günlük sayılarında yer alan 123 yazarın kaleme aldığı 324 köşe yazısı incelendi.

Sonuç olarak, gazetelerin genel ortalamasına göre okuyucuya pozitif (olumlu) mesaj veren köşe yazısının oranı % 63.5, negatif (olumsuz) mesaj veren köşe yazılarının oranı ise %36.5 olmuştur. Gazetelere göre değerlendirildiğinde ise Milliyet gazetesi okuyucuya en yüksek pozitif mesajı verirken (%86.1). Sabah ve Radikal gazetelerinin okuyucuya negatif mesaj verdikleri belirlenmiştir. Branşlara göre dağılımında ise köşe yazılarının konu içeriklerinin başında %89.8'lik bir oranla futbolun yer aldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Basın, Spor Köşe Yazısı, Mesaj.

AN ANALYSIS OF IDEAS OF SPORT WRITERS

ABSTRACT

The aim of this study is to make analysis of messages in sport writings in terms negative or positive ways and to assess the distribution of these subjects according to branches.

In this research total of 324 writings have written by 123 writers in 24 days in different newspapers such as, Hürriyet, Milliyet, Foto-Maç, Sabah and Radikal were reviewed.

As result, according to general mean of newspapers rate of writings which gives to readers positive messages is 63.5 %, the others (gives negative message) rate is 36.5%. Although Milliyet gives the highest positive messages to readers (86.1%) Sabah and Radikal give the most negative messages. In the distribution according to branches football took place in the first row among the contents of subjects in writings

Key words: Press, Sport Writings, Message.

GİRİŞ

İnsanlar ve toplumlar âlâsında hızla gelişen ve yaygınlaşan bir iletişim çağı yaşanmaktadır. İletişimin yaygınlaşan ve hızla gelişen teknolojisi insanlar ve toplumlar arasındaki diyalogu daha güncel ve etkileyici kılmaktadır.

Dünyanın çok değişik bölgeleindeki farklı kültür ve toplumlar iletişim teknolojisi ile bir-

* Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu/Ankara

birlerine yakınlaşmaktadırlar. Bu yakınlaşma, belirli bir toplum içindeki pratik sorunların, diğer toplumların sorunlarına benzemeye ve bu sorunların etkisiyle şekillenmeye değişmeye başlaması anlamındadır. Bir bakıma toplumun bekası, o toplumun diğer toplumlarla insanlarla iletişim ve işbirliğine bağlı hale gelmiştir. Bu yakınlaşma aynı zamanda toplumların veya insanların birbirinden farklı ama eşit olan doğrulan, iyileri," İptürleri eskisinden daha belirgin kılmaya ve zaman zaman anarşi, kaos veya çözülme tehlikelerini de beraberinde taşımaya başlamıştır Kuşkusuz bilimsel ve sistematik bir iletişim bilinci bu noktada sorunların önlenmesinde ve çözümünde önemli bir rol üstlenir (Ergüden, 1988).

Kitle iletişim araçları içerisinde televizyondan sonra önemli bir yere sahip olan yazılı basının en önemli işlevini çoğu uygulamalarda görüldüğü gibi kamuoyunu yaratmak değil, kamuoyunun serbest oluşumunu sağlamak olduğu kabul edilmektedir.

Basının kamuoyunu yaratması insanların olaylara tek yönlü bakışını düşünmek, tartışmak ve kıyaslamaktan uzak bırakılması anlamını taşımaktadır. Nitekim demokratik sistemler içerisinde bu tür uygulamalar benimsenmemektedir. (Vural, 1988).

Avrupa Konseyi Parlamento Raporuna göre (1997); Medyanın görevini yaparken şu kural ve prensiplere bağlı kalması gerekir. 1. Medyanın topluma karşı meslek ahlakı ve sorumluluğu olmalıdır. 2. Haberlerle görüşler birbirine kanştırılmamalıdır. Haberler gerçekler ile verilerin bir bildirimidir. Görüşler ise medya şirketlerinin yayıncıların veya gazetecilerin düşünceleri, inançları ve değer yargılarından oluşur. 3. Söylentiler haberlerle kanştırılmaz. Doğruluk ve tarafsızlık ön plandadır. Görüşler dürüst ve ahlaki biçimde ifade edilir. Veriler ve gerçeklerin doğruluğu gizlenmez ya da inkar edilemez. 4. Toplumlarda zaman zaman bazı nedenlerle yükselen tansiyon, medyanın demokratik değerleri korumadaki ahlaki yükümlülüğünün sonucu düşürülmeye çalışılır. Bu insan onuruna saygıyı, sorunları banşıcı yollarla çözme, toleranslı politika izlemeyi ve şiddet karşısında kin ve çatışma dilini kullanmaktan kaçınmayı, her türlü kültür, din ve cinsiyet ayrımlarını reddetmesini gerektirir.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (1998) ise yayınladığı Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesinde, bazı temel ilkeler belirlemiştir. Buna göre; gerçeklere ve doğrulara saygı duymak ve uymak, demokrasi, insan hakları çok seslilik ve farklılıklara saygı duymak, şiddete özendirilen veya haklı gösteren yayın yapmamak dayanaksız bilgilerden ve suçlamalardan uzak durma, yazıları veya haberleri çıkarılan için kullanmamak, tehdit ve şantaj gibi yollara başvurmamak önemli sayılabilecek ilkeleri oluşturmaktadır.

Spor yazarları da bütün bu değerlerin yanında, spor alanlarındaki iş dünyasının ekonomik çıkarlarını mesleki ve profesyonel normları ile spor kamusunun duygusal yatırımlarını uzlaştırma gibi bazı zorunluluklara uymak durumunda kalırlar.

Spor yazarı, kendini iyi eğitmiş, sürekli öğüt verdiği sportmenliği uygulayabilen ve belirli sportif alanlarda kendisini uzmanlaştırmış kişidir. Sporun anlamlarını çeşitli bağlamlarda üretme, yorumlama ve dolaşıma sokma işinin büyük kısmını icra ederler (Rowe, 1996: 254; Talay 1986: 39, Beyer, 1987:327).

Aynı zamanda spor yazan, olayları derinliğine değerlendirme, yorumlama, olayların perde arkasına götürme, olgulara anlam kazandırma haberi anlamlı bir çerçeveye oturtma gibi sorumluluk taşırlar. Yorumlar, ikna etme, teşvik ve tavsiye içerirler. Düşünce ve yaptırım özgürlüğünü gazete yönetimlerinin de büyük toleransıyla çok iyi kullanılabilme gücüne sahip spor yazan Türkiye gibi futbola özgü militarist bir spor kamuoyuna sahip ülkelerde daha da önem kazanırlar. (Koloğlu, 1985; Tokgöz, 1987. 150, Hiçyılmaz, 1985; Gaillard, 1991: 71; Belgin, 1985).

Spor yazarlarının kendi iç güdülerini daha fazla öne çıkarmaları, olaylara farklı yaklaşımları böylece kendilerinin haber üretme yoluna gitmelerine neden olabilmektedir. Bu durumda yanlış yönlendirmeler olabilmektedir (Miller, 1987).

Köşe yazarını; kişiliği, dünya görüşü tutum, inanç, tercih, eğilim, ilgi, ön kabul, ön sezi, sezgi, önyargı, değer yargıları, düşünme çerçeveleri, algılanış biçimleri, mesleki sosyalleşme, mesleki rol anlayışları, mesleki bilgi, uzmanlık, deneyim ve yeteneklerinin seçimi, imali ve taktimi etkileyebilmektedir (Cebi, 1997). Spor köşe yazarları için ayrıca taraftarlık, kulüp yöneticileriyle iletişim, eski sporcu olma, çoğu kez heyecanlı okuyucu kitlesine hitap etme gibi faktörler önemli etkileyici değerleri oluşturmaktadır.

Bu durumda bazı ölçütler içerisinde köşe yazılmasının içerdiği mesajın okucuya pozitif (olumlu) ya da negatif (olumsuz) bir şekilde yansımaları söz konusudur.

Bu anlayış içerisinde çalışmanın amacını: gazetelerde yer alan spor köşe yazılarının okuyucuya tepkisel, güçsüz veya vizyonsuz rru, yoksa çözüm öneren, güçlü veya vizyon oluşturan bir şekilde mi verildiğinin araştırılması oluşturmaktadır. Ayrıca köşe yazılmasının konularının spor branşlarına göre incelenmesi de araştırma amaçları içerisinde yer almaktadır.

YÖNTEM

Araştırma içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Toplam 4 milyona yakın tiraja ulaşan gazeteler içerisinde 2.805.000 tiraj ile önemli bir yer tutan Milliyet, Hürriyet, Sabah, Radikal ve Foto-Maç gazeteleri araştırma örneklemleri olarak belirlendi. Gazetelerin 6.10.1998-31.10.1998 tarihleri arasında köşe yazısı olarak yer alan 123 yazara ait 324 yazı değerlendirmeye alındı. Köşe yazılan her gazete için ayrı ayrı dosyalandı. Bu dosyalar aşağıda açıklanan üç ölçek çerçevesinde değerlendirildi (*).

Araştırmada, Cüceloğlu'nun (1998) gazete yazarlarında sen ben anlayışı ve biz bilincini ölçümü amacıyla geliştirdiği ölçekler, bazı uyarılar yapılarak kullanıldı.

* Değerlendirme, büyük bir titizlik ve bilimsel anlayış içerisinde yapıldı. Her yazı ayrı ayrı iki kişi tarafından okunarak puanlandırıldı. Farklı puanlandırmalarda yüksek dereceli bir hemfikirlik görüldü. Köşe yazıları, araştırmacılar dışında Öğretim Üyeleri sayın A. Yetim, G. Ekenci, Araştırma Görevlileri Z. Başaran, K. Algül ve T. Çolakoğlu tarafından okundu. Kendilerine teşekkür ediyoruz.

Bu ölçekler şu şekildedir.

Birinci ölçekte yazar tepkiseldir. Karamsarlık ve çözümsüzlük sergiler. Ya da yazar, sistem içinde yorumlama yapar, yani olayların arkasında yatan dinamikleri inceler ve okuyucuya yeni bir şeyler sunar.

İkinci ölçekte yazar, okuyucuya acizlik duygusu verebilir. Ya da güçlülük duygusu aşılar.

Üçüncü ölçekte ise yazar, okuyucuya bir vizyon kazandırır ya da kısa vadeli, dar kapsamlı vizyondan uzak bir görüş yansıtır.

Puanlama; her üç ölçekten birisine uyan bir yazının eğer olumsuzsa; <-3), (-2) ve (-1) eğer olumluysa; (+3), (+2) ve (+1) şeklinde yapılmıştır. Her yazı için değişik iki değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmeler sonucu elde edilen puanların ortalaması alınarak sonuç puanları elde edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1: Gazete Dağılımları

Gazeteler	Tiraj(x)	Yazar Sayısı	Köşe Yazısı
Milliyet	500.000	22	107
Hürriyet	875.000	14	46
Sabah	800.000	16	51
Radikal	130.000	19	45
Foto-Maç	500.000	52	75
Toplam	2.805.000	123	324

(x) Gazete tirajları, araştırma gazetelerinin 24 günlük satış ortalamalarıdır.

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan gazetelerin tiraj olarak en büyüğünü Hürriyet, en küçüğünü Radikal gazeteleri oluşturmaktadır. Köşe yazılarında ise Milliyet gazetesi devamlı yazılan ile sayısal fazlalık taşımaktadır. Yazar sayılarında ise Foto-Maç 52 kişi ile önde görülmektedir. Bu durum Foto-Maç'ta yazan köşe yazarlarının sürekli değiştiğini de ortaya koymaktadır.

Tablo 2: Spor Köşe Yazılarının Pozitif (olumlu)-Negatif (olumsuz) Puanlandırılması

Değerler	I. Değerlendirme				II. Değerlendirme				Ortalama		Ortalama		Toplam	
	Pozitif Puan		Negatif Puan		Pozitif Puan		Negatif Puan		Pozitif Puan		Negatif Puan			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Gazeteler														
Milliyet	122	88.4	16	11.5	132	84.0	25	15.9	127	86.1	20.5	13.9	147.5	26.3
Hürriyet	38	46.3	44	53.6	44	53.0	39	46.9	41	49.7	40.5	50.3	82.5	14.7
Sabah	39	47.5	43	52.4	42	58.4	30	41.6	40.5	52.6	36.5	47.4	77.0	13.7
Radikal	35	30.9	78	69.0	44	48.8	46	51.1	39.5	38.9	62	61.1	101.5	18.1
Foto-Maç	145	79.2	38	20.7	72	59.0	50	40.9	108.5	69.3	44	28.1	152.5	27.2
Toplam	379	67.5	219	39.0	334	59.5	190	33.8	356.5	63.5	204.5	36.5	561	100

Tablo 2'de görüldüğü gibi birinci ve ikinci değerlendirmeleri ortalama puanlarına göre; Spor köşe yazarları % 63.5 oranında pozitif puan toplarken, %36.5 oranında negatif puan toplamışlardır. Gazetelere göre en yüksek pozitif puanı Milliyet gazetesi köşe yazarları alırken (%86.1) en yüksek negatif puanı ise Radikal köşe yazarları almışlardır (%61.1).

Tablo 3: Spor Köşe Yazılarının Branşlara Göre Dağılımı

Branşlar	Futbol		Basketbol		Voleybol		Avcılık		Genel Spor Yazıları		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Gazeteler												
Milliyet	97	90.6	--	--	--	--			10	9.4	107	100
Hürriyet	40	86.9	2	4.3	--	--	3	6.5	1	2.1	46	100
Sabah	50	100	--	--	--	--	--	--	--	--	50	100
Radikal	35	76.0	1	2.1	1	2.1	--	--	9	19.5	46	100
Foto-Maç	69	92.0	2	2.6	--	--	--	--	4	5.3	75	100
Toplam	291	89.8	5	1.5	1	0.3	3	0.9	24	7.4		

6.10.1998 ile 13.10.1988 tarihleri arasında seçilmiş günlük gazeteleri spor köşe yazılarının içeriklerine, spor branşları açısından bakıldığında; futbolun büyük bir oranla başta geldiği görülmektedir (Tablo 3). Sabah gazetesinde anılan tarihler arasındaki köşe yazılarının tamamı futbola ayrılırken, Radikal gazetesinde bu oranın % 76 olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma bulgularına göre, spor köşe yazarları yazı içerikleriyle okuyucusuna ortalama değer olarak % 63.5 oranında pozitif (olumlu) mesaj % 36.5 oranında ise negatif (olumsuz) mesajlar vermektedir. Araştırmanın bu sonuçları, Cüceloğlu'nun (1988) Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Sabah, Türkiye ve Yeni Yüzyıl Gazetelerinin 10 günlük ekonomi ve Spor dahil köşe yazıları üzerine yaptığı araştırma sonuçlarıyla ciddi bir zıtlık oluşturmaktadır. Cüceloğlu bu araştırmasında köşe yazılarının % 63'ünün negatif, %39'unun ise pozitif mesajlar verdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçları gazetelere göre farklılıklar taşımaktadır, Milliyet Gazetesi en yüksek pozitif puana sahipken (127 puan % 86.1) bunu Foto-Maç (108.5 puan %69.3) ve Sabah(40.5 puan % 52.6) gazeteleri izlemektedir. Hürriyet ve Radikal gazetelerinin ise negatif puanları yüksektir. Hürriyet gazetesi (-40.5 puan %50.3) ve Radikal gazetesi ise (-62 puan % 61.1) değerlere sahiptir.

Spor basınının kendi oluşturduğu okuyucu kitlesi hiç kuşkusuz çoğunlukla futbol taraftandır. Bu taraflar okuyucunun, basın etik kuralları da olduğu gibi şiddete özendirilmemesi veya şiddeti haklı gösterecek şekilde yönlendirilmemesi gerekir. Araştırma sonuçları genel olarak bu yönde pozitif bir değer yaratmaktadır. Ancak spor haberciliği konusunda bu kadar iyimser olunamamaktadır. Şiddet ve terörü çağrıştıran savaş, asker, silah, kırmak, düello, kurşun, yaylım ateşi, intikam, ateş, ölmek, bomba, kelle götürmek ipini çekmek, eşkiyalık gibi ifadeler manşetlerde çok sıkça yer almaktadır (Küçük ve Acet, 1998).

Spor yazarlarının önemli bir bölümünün hobi ya da ikinci iş olarak yazı yazmaları, ayrıca gazetecilik adına bir eğitim almamaları ve çoğunun da eski futbolcu olarak isimlerini öne çıkarmaları okuyucuya negatif mesaj verilmesi konusunda ciddi bir durumu ortaya koyar (Çöl, 1999).

Okuyucunun pasif bir zihinsel yapıda olmadığı kabul edilmekle beraber, insanın etkilenmeye açık yönü ve "uyuma daransı" gösterebilmesi onun bağımsız değerlendirici değil, okuduğundan etkilenen bir kişi olarak görülmesi sosyal psikolojik gerçeğe daha uygun düşmektedir. (Freedman, Sears and Carlsmith, 1998:425; Cüceloğlu, 1998: 69). Bu nedenle okuyucunun okuduklarından etkilendiği kabul edilebilir. Buna göre okuyucu genel olarak ve çoğunlukla tepkisel olmayan, çözüm içeren, aşağılık kompleksi taşımayan bir vizyon

içeren yazılar okumakta ve bu yönde düşünen-yorumlayan köşe yazarlarının yazılarına muhatap olmaktadır. Bu durum okuyucunun tepkisel olmayan, güçlü ve vizyon sahibi olmasına neden olabilecektir.

Özellikle futbol seyircisinin militarist görüntü verdiği Türkiye'de bu yaklaşım ihtiyaç duyulan barış, hoşgörü ve sportmenliğin yaşama ya da spor alanlarına taşınmasında önemli bir fonksiyon oluşturmaktadır.

Bir başka açıdan değerlendirildiğinde pozitif puanların yüksek olması okuyucunun olumlu yöndeki tercihini yansıtmaları anlamını taşımaktadır. Negatif puanların yüksekliği ise okuyucunun olumsuz tercihini ortaya koyar. Nitekim çoğunlukla okuyucunun tercihleri köşe yazarlarını ya da gazeteyi tümünden etkileyip yönlendirebilmektedir.

Spor köşe yazarı için inandırıcı olabilmek, okuyucunun beklediğini verebilmek, ikna etmek, tavsiye etmek ya da teşvik etmek önemle üzerinde durulacak niteliklerdir. Bunu yaparken kuşkusuz köşe yazarının uzmanlaşmış olması önem taşır. Herhangi bir spor branşında ya da alanda uzmanlaşmış eğitilmiş köşe yazarlarının okura vereceği pozitif mesajlar daha yoğun olacaktır ve yönlendirme daha sağlıklı gerçekleştirilecektir. Çünkü köşe yazarları gazete yönetimlerinden gördükleri sınırsız tolerans ile düşünce ve yaptırım özgürlüğünü daha iyi kullanabilmektedirler. Buna rağmen köşe yazarının dış kaynaklı ya da içsel oluşan bir takım etkilere maruz kaldığı da bilinmektedir.

Köşe yazarının bu baskıları öne çıkararak olaylara yaklaşımı, düşünce ve duygularının yazılarına yansımaları negatif puanlarının artmasına neden olarak okuyucuya olumsuz mesajların iletilmesine neden olacaktır (Miller, 1987).

Araştırma köşe yazılarının spor branşlarına göre incelenmesini de içermektedir (Tablo 3). Buna göre, araştırma için toplanan günlerle sınırlanan gazeteler de yer alan köşe yazılarının içerik konularını % 89.8 oranında futbol oluşturmaktadır. Basketbol içerikli yazılar % 1.5, Voleybol %0.3, Avcılık % 0.9 ve genel spor içerikli yazıların oranı ise %7.4'dür. Bu dağılım Karaküçük ve Yenel'in (1997) yaptıkları araştırma sonuçlarıyla da büyük bir paralellik taşımaktadır.

Bu araştırmada gazetelerin futbola ayırdıkları yer oranı % 84.5'dir. Eroğlu'nun (1987) yaptığı araştırmaya göre de gazetelerde futbol % 60 ağırlıklı olarak yer almaktadır.

Futbol yazılarının ağırlıklı olması, gazetelerde spor köşe yazılarını yazan, gazetecilerin tamamına yakınının futbol yazarı olmalarından ileri gelmektedir. Kuşkusuz spor gazeteciliği bir uzmanlık işidir. Ve spor yazarlığından çok futbol, voleybol, basketbol vb yazarları gibi uzmanlaşma benimsenmektedir. Ancak burada bütün yazarların futbol ağırlıklı olmaları ve sürekli bu konuda yazmaları sorumluluğu öncelikle gazete yöneticileri veya sahiplerine aittir. Elbette bunun arkasındaki nedenlerin önemli bir bölümünü maddi kaygılar oluşturmaktadır.

Genel olarak yazılannda "Sportmenliği" öneren köşe yazarlarının "aman ne güzel ekolü" ya da "ne kötü ekolün" den uzak ikna edici tavsiye ve teşvik içeren mesajların yoğunlaştığı

türde yazılarının okuyucuyu pozitif (olumlu) yönlendireceği bilinmektedir. Özellikle futbol ağırlıklı yazılmakta olan yazıların toplumumuzda fanatik militarizme kaçan seyirci topluluklarının üzerinde bırakacağı olumlu etkiler toplumsal barış ve huzur için büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

1. Avrupa Konseyi Parlamento Raporu, RTÜK İletişim Dergisi, Yıl: I, no: 1, Ağustos-Eylül 1997, S.18-19.
2. Belgin K., "Spor Gazeteciliği Konusundaki Çağdaş Gelişmeler", Spor Basını ve Basında Spor 1985 yılı 7. Seminer Tutanakları, Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları, No: 7, İstanbul, 1985
3. Beyer E., ; Dictionary of Sport Science, Hoffman, Schorndorf, 1987.
4. Cüceloğlu, D., İçimizdeki Biz, 19. Baskı, Sistem Yayıncılık, istanbul, 1998.
5. Cebi, M.S., "Haber İçeriğinin Nesnelliği Efsanesi", Türkiye Sosyal araştırmalar Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, Mart, 1997. S. 13-44.
6. Ergüden, A., İletişim bilim Nedir? RTÜK İletişim Dergisi, Yıl: 1, No:6 Temmuz-Ağustos, 1998, s. 9-11.
7. Freedman, J.L., Sears D.O and Carlsimith. J.M, Sosyal Psikoloji, Çev: A. Dönmez, 3. Baskı, İmge Kitabevi, İstanbul, 1998.
8. Gaillard, P., Gazetecilik İletişim Yayınları, Çev: M.S. Şakiroğlu, İstanbul, 1991.
9. Hiçyılmaz, E., Spor Basını ve Basında Spor 7. Seminer Tutanakları, Hürriyet Vakfı, istanbul, 1985.
10. Karaküçük, S., Yenel, F., "Türk Sporunun Gelişmesi ve Topluma Yaygınlaştırılması Bakımından Basının Etkinliği", G.Ü. Spor Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Nisan 1997 s. 56-57.
11. Küçük, V. ve Acet, M., "Kitle iletişim Araçlarından Yazılı Basının Kullanmış Olduğu Üslubun Sporcu ve Seyirci Saldırganlığı Açısından İncelenmesi", 5. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresine Sunulan Bildiri, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Derneği, 5-7 Kasım 1998. Ankara.
12. Koloğlu, D.; "Spor Gazeteciliği Konusunda Çağdaş Gelişmeler", Spor Basını ve Basında Spor, 1985 yılı 7. Seminer Tutanakları, Hürriyet Vakfı, Eğitim Yayınları, No: 7, istanbul, 1985.
13. Miller, D., "The Role of the Sports Journalist", Olympic Massage, Comité International Olympique, No: 18, August, 1987.
14. Rowe, D., Popüler Kültürler, Çev: M. Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1996.
15. Talay, D., Sportif Dallar ve Spor Yazarlığı, TRT, Yayın No: 169, Ankara, 1986.
16. Tokgöz, O., Temel Gazetecilik, Ankara Üniversitesi Yayını, No: 8, Ankara, 1987
17. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti; Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, TGC Yayını istanbul, 1998.
18. Vural, M.A., "Türkiye'de Tarihsel Yapılanması ile Basın", RTÜK İletişim Dergisi, Yıl: 1, No: 5, Mayıs-Haziran, 1998. s. 12-13.
18. Çöl, 2.; "Bedel", Milliyet Gazetesi, 7 Ocak 1999